

1

1b

Tiragalo ya Morafe wa Bakwena ba Mogopa.

Bakwena ba simologile kwa Nokaditlase (North) kwa nokeng e e bidiwang Botletli e kajeno re e bitsang Zambesi. Ba tshedile noka yeo ba ntse ba na le merafe e mengwe ya batho batsho. Ba kgaogane le yona ba sena go tshela yona noka ya Botletli; ba be ba busiwa ke Malope. Dikgosi tse di fa pele ga Malope ga di itsiwe pila. Tiragalo ya Bakwena batoledi ba yona ka gale ba e simolla ka Malope, yo a kaiwang rrago Bakwena botlhe.

Bakwena ba ne ba agile kwa Lowe. Lowe o potile noka ya Marico le Notwane kwa tlase ntlheng ya Bophirima. Morago ba fuduga, ba ya kwa tlase ga noka ya Marico kwa go bidiwang Rathateng. Ha ba ya kwa Rathateng ke ha kgosi Malope a setse a sule. Ba ile teng ba na le Mmangwato le Ngwaketse bana ba ga Malope ba basimane. Morago Ngwaketse le mogolowe Mmangwato ba kgaogana.

Jaanong re tshwara lesika la ga Ngwaketse. Bana ga Ngwaketse ke Pheagane. Ene a tsala Mphela le Mphelane monnawe. Mphela ene a tsala Setlhare, ya re Setlhare ene a tsala Mogope, Mogope a tsala Modise. Bana ba ga Modise ke Ramoangwane, le Sefike le Ramorola.

2

Modise a fuduga kwa Rathateng e le ene kgosi ya Bakwena. A ya a aga kwa dithabeng tse byanong e leng dithaba tsa Phalane, kowa go bidiwang thabana ya ga Modise 'a Malope le kajeno. Ha Modise a ntse a busa gona fa thabeng tsa Phalane, mosimane wa gagwe yo mogolo e bong Ramoangwane a sengwa ke bakwena ka go mo tlotla bogolo go tshwanelo. Ya re go ilwe letsholo a itaya rragwe ka thupa, a itira yo eketeng o itaga ntsa. Rragwe a mo neela thogo e e boitshegang a re, "A o ntira ntsa ya gago? Ya o kitla o busa bogosi jo ja me o tla bueiwa ke bo-monnao, o bo o gadima bogosi jaaka phiri". Jaanong bogosi ba ba neelwa Sefike monnawe.

Bana ba ga Sefike ke Dijwe le Mooketsi. Dijwe a busa Bakwena, ka e ne e le ngwana yo mogolo. Dijwe ga a swa o tlogetse

bana ba bararo ba basimane ba re ba itseng. Foo bogosi ba sala bo tshwere ke monnawe Mooketsi ka basimane ba ga Dijwe ba ne ba ise ba fatlhoge. Mo basimaneng ba bararo ba, ngwana wa lapa le legolo le le nyaletsweng go tsala kgosi ya morafe o ne a tsetswa morago. Yo o tsetsweng pele ga bona botlhe ke More a latelwa ke Kau, mme wa lapa la bogosi e bong Tsoku a tsalwa morago.

3 Erile Mooketsi a ntse a busa, a phutha Bakwena ka a bona More ngwana ga mogolowe a godile mme a re: " Nka se ke ka nna ka ja leumo ngwana ga mogolle a ntse a le teng. A More a buse ka ha Tsoku a sa ntse a le motlana go busa, e tla re a gola More a mo neela bogosi". More a busa Bakwena, batho ba mo tlwaela, ba mo rata, ka a dirile ditiro tse kgolo a ntse a na nabo. Ga Mooketsi a neela More bogosi ba ga Tsoku ke ga ba sa tihole ba agile kwa thabaneng yaga Modise a Mogope, ke ga ba agile kwa Mabyanamatshwane. Mabyanamatshwane ke dithaba tse nteho tse di fa pakeng tsa noka ya Kgowe le Legapane (North East ya Brits).

Erile Tsoku a se nago gola, Mooketsi a raya Bakwena le More morwa mogolowe a re: " Tsoku o godile a neelwe bogosi ja gagwe". More a gana ka bogosi le bakwena ba bangwe. Bakwena bao ke:- Thebe 'a Mopala le mahuma 'a Lebethe, le Radise 'a Kolanyane le batho ba bona, ka e ne e le dikgoeana. Thebe 'a Mopala ke morena wa ba ga Ramorola, Mahuma 'a Lebethe morena wa ba ga Mogajana, Radise 'a Molalanyana ke morena wa Barolong.

4 Erile jaanong ka Bakwena ba sa utlwane, ba bangwe ba rata More, ba bangwe ba rata Tsoku yo e leng ene tota mong wa bogosi, rrabo Mooketsi a bitsa morena wa Phokeng ebong Sekete sa ga Ramorwa go tla go ba ruwanya. Sekete a fitlha a re: " A Bakwena ba nne fa fatshe, mme Tsoku le More ba tseye dithebe le marumo ba lwe. Yoo a bolaileng yo mongwe, ke ene yo o tla salang a busa Bakwena.

Katholo ye ga ya ka ya kgatlha Bakwena le mogolo wa bona Mooketsi. Mooketsi a raya Tsoku a re: "O se ke wa lwa le ntsa e le ya gago, e ka go loma". Jaanong ke ga More a sutlha le Mahuma 'a Lebethe, le Thebe 'a Mopala, le hadise 'a Kolanyana le batho ba lona, ba fitlha ba aga kwa Lengwatladi gongwe Mangwatladi go pota Pienaars River ntlheng ya Bophirima.

Tsoku a sala a busa sepukase sengwe sa Bakwena se se setseng mo Mabyanamatshwane nae, a ntse a na le rangwane a gwe Mooketsi. Jaanong Tsoku a eengwa ke Bakwena ka go mo tshola bogolo go tshwanelo.

Tiri ya ntlha ya gagwe e e sentseng bogosi ka gagwe ke e: Erile monna yo mongwe wa morena wa Batlase, monna yo rragwe a sule, ene morena yo wa Batlase, a bo a apere sefaga se se bidiwang "bolokwane" ke gore, boswa, se se apotsweng mo go rragwe a sule a fitlha, Tsoku a se kopa monna yo gore a se mo fe. Monna yo wa morena wa Batlase a gana a re: "Ke bolokwane." Ga se ke se abiwa gongwe se fiwa se tla be se apolwa mo go nna ga ke sule, se neelwa mongwe wa lesika la me". Tsoku a nne a mo emella le la boraro. Erile ka la bone, Tsoku a epa pitso. Erile pitso e ntse e kgobokane Tsoku a tloga a ema, a tsaya thipa a kgaola sefaga sele mo morekeng yole wa Batlase. Jaanong a re: "Bakwena! Pitso a e phatlalle, ke ne ke re le tle le bone ga ke tsaya sefaga se, mo monneng yo wa Batlase yo!" Ene jaanong ge, batho ba gakgamala, ba simolla go bona ga Tsoku e le mmolai wa bona yo o tsayang boswa jo bo sa kakeng ja lekwa ke motho. Ke ga Batlase ba mo tlogela ba ya kwa go More kwa Lengwatladi.

Batho ba nne ba tswelela pele go mo senya. Tshenyo ya gagwe ya bobedi ke ye: A laola batlhanka ba gagwe gore ba ye mo nageng ba phuthe dikgomo tse kwebu, le ga e ka nna tsa ga mang le mang, ba di tsise e nne tsa gagwe, etswe a sa di reke. Jaanong foo Bakwena ba befelwa, tota le rrabo Mooketsi a befelwa. Bakwena ba

6 mo phatlallela ka bontsi ba mo tlogela ba ya kwa go More kwa Lengwatladi, tota le rangwane a dikgosi a sutlha.

Tshenyo ya boraro le e kgolo ke ye: Tsoku a botsa Bakwena a re: "Nnare ya re ga motho a le mo mothong a mo ithwele, wa ba a lebile kae? (Ngwana a lebile kae) Bakwena ba re: Foo morena go ka itse Modimo. Jaanong Tsoku a laola batlhanka ba gagwe gore ba tshware mosadi yo o ithweleng ba mo phunye a tle a bone gore ngwana wa be a lebile kwa kae ga a le mo mpeng ya ga mmaagwe. Ka nnete batlhanka ba dira jalo ka ntha ya go boifa kgosi, mme Tsoku a itumedisa keletso ya gagwe ya bosula. Ka ntlha ya tiro e, Bakwena ba tloga ka bontsi ba phatlallela Tsoku, mme a sala le 'matoditodinyana fela; ba latela More kwa Lengwatladi. Ya re morago bathonyana ba ba neng ba setse nae, ba lemoga gore ba tla tlhaselwa ke dira tsa Bapo, mme ba ba thopa ka ntlha ya palo e potlana ya bona. La raya moema Tsoku ba re: "A bogolo re latele Bakwena kwa Lengwatladi kwa go More, ka nnete ba rwalella ba latela ba-rrwarra bona, Tsoku a ntse a na nabo.

7 Ga ba fitlha koo ba dumedisa mo go More, mme ba amogelwa. Morago More a mo tlogela mano a mo rera le kgosi ya Bakgatla Mushi 'a Tagane. Mushi a roma batho kwa go Tsoku a re: "A e kare o le kgosi ya re o goroga wa se ke wa tla go dumedisa wa batla mosadi wa nyala gore madi a rona a kopane?" Tsoku a roma batho go mmatlalela mosadi kwa ga kgosi Mushi. Ba bona kgarebe e tshetlhana koo, ba e newa.

Erile ba biditswe ba ile go ralla, Mushi morena wa Bakgatla a roma batho go gapa dikgomo tsa ga Tsoku le go bolaya bathonyana ba ba neng ba setse ga go ilwe nyalong ya kgosi kwa ga Mushi (Kana Tsoku o ne a agetswe motsana wa gagwe kwa thoko le batho ba o a tsileng nabo kwa Mabyanamatshwane).

Jaanong Tsoku ga a bona batho ba fedile a ineela ka fa tlase
 ga monnawe More. More ene a lekana a sa ntse a mo rera le morwawe
 Segwati gore ba mmolaye. Ea ya ba mmolaela kwa morakeng, a bolawa
 ke ngwana wa ga monnawe Segwati a mmeta ka kgole.

8 Ga tsena basadi ba ga kgosi Tsoku le bana ba bona, More a
 laola ntwana ya gagwe ya Bakwena gore ba tshedisiwe noka ya Lepelle
 ba tlogelwe kwa Bopedi. Ba ba tlogela byalo ka setlhogo se se kalo
 ba se na thuso epe. Ga go itsiwe kwa ba feletseng teng, ke jona
 bokhutlo ja ga Tsoku le bogosi ja gagwe.

More o bowela Mabyanamatshwane.

Morago ga lesa laga Tsoku More a bowela Mabyanamatshwane
 ka setshaba se segolo sa Bakwena a ntse a na le morwawe Segwati le
 bo-monnawe. A tlahabana dintwa tse ntsi a ntse a le foo, a
 bofiwa ke merafe e mentshi. O tlahabane le bapo ba kopanna mo
 nokaneng e go agilweng Erits mo go yona kajeno. Ntwana e kgologadi
 e tswa go mengwa ke ba ga Mosetlha kwa go Mmalekutu kgosi ya
 Bapedi. Ntwana yeo tlhogo ya yona e ne e le kwa thabaneng ya Tsewe
 gaufe le kgabalatsane, mogatla o le kwa thabaneng ya Letswai.

9 Erile ga boo sa ga ntwana e rotoga ka lenato, le go agileng
 gaufe le lona ba ga Rabokala kajeno, More a raya Segwati morwawe
 a re: "Ga ke ise ke bone ntwana e e kana! A go ntshiwe "masweu" a
 ga Mma-Segwati a lobe". Foo Segwati a kumola serite a se latlhella
 rragwe a re: "Tsaya o itlhakob. Nka se ke ka tsaya dikgomo tse
 tsho ka di neela maririma. (Mapedi) ke tla tlahabana." Ntwana ya
 tlhasela. Ba gana tilodi tsa matlapa (Bakwena) ba elwa ba be ba
 ba latlhella kwa kgakala jaaka mogolo wa bona Segwati a boletse.
 Ba ba bolaya, ba be ba ba fitlhisa kwa thabaneng ya Letswai.
 Batho ba ba neng ba dikile Bakwena kwa Mabyanamatshwane e ne e le
 (a) Mapedi a ga Mmalekutu (b) Ba ga Motsha (c) Ba ga Seabe le

(f) Bahaduba.

Kwa Matlhare kwa go neng go agile Batlase le Barolong, Mmalekutu o ne a go abetse ditshaba di le tlhano. Ditshaba tseo ke tse: (a) Moletlane (b) Mokopane (c) Maune (d) Letwabe (e) le Iaka. Bona ba fitlha ba thuba Batlase le Barolong. Ba fisa motse wa bona ka mollo, ba gapa dikgomo tsa Batlase ka tsa Barolong di ne di tshabiseditswe kwa Mengongobe (Brits District) ntwaga e ise e goroge.

Erile ba Mabyanamatswane ba bona mosi o kupa kwa Matlhare, wa motse o o fisitsweng ba phalla go ya go namolela koo. Ba fitlhela dira di sa ntse di iketlile. Ba di tlasela ba di bolaya. Jaanong More a sala a busa mo thagamong go sa tlhole go le se se boifisang.

Kobamele ya Modimo.

10 Ga re akanya ekete batho batsho ba ne ba ntse ba itse ga Modimo o o phedileng le ga ba ne ba sa tlhaloganye pila ka ga Ona. Bakwena ga ba ntse ba le kwa Mabyanamatswane ba ne ba na le felo fa gongwe fa ba go kayang e le felo ga boitshepo. Felo foo, ke thabana e e bileng e na le matlapa a a boalo. Thabana yeo e medile ditlhare tsa mehuta yotlhe ye e leng teng mo nageng. E ne ya re ga go le tlalelo ye e tshwanang jaaka tlhokofalo ya pula, go batlwe nku e ntsho, e isiwe kwa moreneng go thwe: "Morena re kona pula". Jaanong morena a laole gore a tsewe e neelwe Batlase, ba ba neng ba kaiwa jaaka baprisiti. Foo Batlase ba tseye nku yeo ba tloge banna le basadi le bana. Ba tsamaye ba ope a dipina tsa kopo. Ba tlhabe nku, ba bege dinamana tsa yona mo letlapeng le le neng le tshwana jaaka aletare, ba bowele gae ba ntse ba opela dipina tseo tsa kopo, mme pula e ne.

Evangelio e tsena mo Mokwena.

11 Thuto ga e tla tsena mo Mokwena e tsenye ka monna mongwe wa Batlase yo leina la gagwe e neng e le Leekwe. Monna yo a gapiwa ke Mpono a ga Tshaka a wela Maburu a Natal. Ga a ntse a le mo Maburung ao, a bona bana ba bona ba tsena sekolo. Bana bao ba mmolella ga Jehova Modimo o o phedileng mme monna yo a nama a rata Modimo thata. Ka gale ga bana ba Maburu ba ile sekolong, o ne a tle a bonwe a kotame ka kwa ntle ga ntlo ya sekolo, mme morutabana a be a tla a mo lemoga gore o rata thuto. A mo kopela mo bagolong ba bana gore a tsene le bana ba bona sekolo. Bagolo ba bana ba mo dumel'a, mme a thuta ka tlhoafalo yotlhe. Batho ba bangwe bona ba re, o bile a ruta go feta bana ba Maburu, a be a nna moruti wa bona. Ba bangwe ba re o ne a itse dithuto ka tlhogo mme a sa itse go buisa. Fela se re se itseng ke gore o tswile a tshotse beibele ya Seburu ga a tswa Natal, mme a e abela phuthago ya Bethanie, ebile e sa ntse e le teng le kajeno. E beilwe go supetsa bayeng ga e le yona beibele ya ntlha mo Mokwena (Bethanie).

Erile a ntee a le koo Natal, a gopola go bana ba bo kwa Mokwena, a tsia evangelio ya Modimo mo go bona, mme a ba ruta a be a ba akanyetsa kwa ba ka bonang moruti teng. Moruti yeo o ne a le kwa Lefurutshe (Linokana) kwa go neng go le moruti wa ntlha wa Hermannsburg, mo Bakweneng ba ga Mogopa mo Bethanie. Yo a latelwa ke morwae W. Behrens yo a leng mo Brits kajeno.

12 Mme byaang ge Bakwena bao ba tswang go tsaya moruti ke ba ba neng ba agile mo Mantabole (Bethanie). Mmadi o tla itse gore Bakwena ba re ntseng re bolela ka bona mo tiragalong ye, ke Bakwena ba ga Mogopa, ba motse wa bona o mogolo kajeno e leng Bethanie. Monna yoo thuto e tswile ka ene mo Mokwena, Maburu ba mo kolobeditse ka leina la David Modibane.

Banna ba tloga ka dikoloi ba lata moruti kwa Lefurutshe. Tlhogo ya banna bao ba tswang go tsaya moruti e ne e le Pudungwe, yo o okeleditsweng leina la ga Petrus Sepeng mo kolobetsong.

Bakwena ba ba mo Mmantabole ba tlogile Mabyanamatshwane ba ya Mtlhare ba busiwa ke Tedie Mamogale. Erile Mamogale a sena go tshabela makgowa kwa ga Mosweswe, ba sala ba fudugela Mmantabole ke yona tiragalo ya Bakwena ba ga Mogopa.

Bakwena ba Phalane.

Bakwena ba Phalane le bona e ntse e le bana ba ga Malope. Rra wa bona Kgabo tona ya Mollo ke rrago Bakwena ba ga Setshele 'a Motswasele. Setshele rragwe ke Legwale.

13 Bakwena ba Phalane le ba ga Setshele ba kgaogantswe ke go seka kgomo. Kgomo yeo erile ga e gola ya tswa lenaka ka tlha e le ngwe fela. Ntlha e ngwe go ne go medile boya mo boemong ja lenaka. Boya joo ja gola fela jaaka lenaka, ba be ba lena fela jaaka lenaka la ntlha e ngwe la kgomo yeo. Bontsi ba batho ba rata ga kgomo yeo e ka bo e le ya ngwana yo mogolo yo o busang, gore ga magosi a tla go e bona ba e bone e le mo sakeng la kgosi. Kgomo yeo e ne e le ya ga Mokoke monna kgosi. Mme Mokoke le batho ba gagwe ba gana ka yona. Ga nna ntwana, go lwelwa kgomo yeo, Mokoke a fengwa, mme a tshaba le batho ba gagwe.

Mokoke ga a tshaba o tshedile noka ya Odi (Crocodile River) gore dira tsa gagwe tse di mo thubileng di se ke tsa mo patella mo nokeng ga e tletse. Ka nnete erile ba tla ba fitlhela tota noka e tletse. Ya bo e le gore Bakwena ba ba ga Mokoke ba phela ka go bolaya diphalana ga di tsalwa ka kgwedi ya Maboye (November). Erile ga ba tlhaeleteanya mantsewe ba rogana ka ba sa ka ke ba kopana ka ntlha ya go pallwa ke noka ye e tletseng, ba bagolo ba kgosing ba re: "Tsamayang! Ga le tlhole le le Bakwena, le ana diphalana tseo le di jang", mme bale le bona ba re: "Eh! Re

14 Baphalane. Ba amogela thogo yeo ka boitumelo go nna leina la morafe, mme ba bidiwa Baphalane go simolla ka letsatsi leo.

Morago ga foo Baphalane ba epa pitso ba re: "A re ipatleleng lefatshe le e leng la rona, re se tlhole re kopana le Mokwena ope". Ga ba bolela mafoko a ba ne ba le kwa tllhapelabyale fa noka ya Thokwe e kopanang le noka ya Odi teng. Baphalane ba tloga ba tlolela ka phatana ya Botlhapatshwene. Botlhapatshwene ke phatana ye e mo thabeng e kgolo ya Thabazimbi ntlheng ya Botlhabatsatsi, ye e bidiwang Makisnek ka Sekgowa. Ba ya ba tllhasela ba ga Modikele ba ba fenya ba ikoketsa ka bona. La bobedi ba tllhasela ba ga Nku, ba ba fenya ba ikoketsa ka bona. La boraro ba tllhasela bo-Pule, ba ba fenya ba ikoketsa ka bona. Jaanong foo e ne e setse e le morafe o mogolo. Nako ye ngwe le ye ngwe ga ba tswa go tllhasela, ba ntse ba tllhapela tshwene fa Botlhapatshwene pele ba ise ba tsene mo motseng.

Jaanong re tla bona gore go tllhapa tshwene ke go reng. Motho yo o suleng a bolailwe ke yo mongwe re mmitisa tshwene ya motho yoo a mmolaileng. Mokgwa wa batho ba batsho ke gore ga motho a bolaile yo mongwe mo ntweng, o tshwanetse go mo phunya gore mala a tswe.

15 Bo-rre ba re: Ga motho a sa phungwa motho yo a mmolaileng o tla bipelwa, jaanong gore motho a se ke a bipelwa o tshwanetse go mo phunya, ga be ga segwa sethwe se sengwe mo mothong yoo a bolailweng; le ga e ka nna letsogo, gongwe tsebe mme bogolo se se batlegang thata ke mapele. Sethwe se se tla supywa mo banneng, mme se begelwa ngaka. Ngaka yona e tla tsaya sethwe seo e se besa e se sila e tllhakanya le ditlhare, mme e tllhapisa batlhabani ka tsona. Jaanong ke gona ntwana e ka tsenang mo gae, ke gona go tllhapa tshwene.

Erile ga ba sena go ikoketsa ka merafe e meraro ye, ba tshwara batho ba ba kaiwang massele ba ba botsa ba re: "Re bolelleng kwa lefatshe le le pila le leng teng le re ka agang mo go lona". Mme ba ba bolella lefatshe le kajeno e leng la ga laka. Kwa teng ba fitlhela dikgosi di le thataro, mme ba di tlasela ba tsaya lefatshe leo mo go tsona. Koo tota ga go a tlabanwa, ba ba boifile fela ka go utlwa tumo ya bona. Yo mongwe wa dikgosi tseo e ne e le Ratime. Morena Mokohe o swetse teng koo e leng lefatshe la ga laka kajeno.

16 Ga kgosi e swa, ga be go tshwanetse go busa Mafodi, yo e releng ga go ntse go gapya mafatshe a a bo a santse a le mmotlana, mme e le ene wa lapa le legolo la bogosi. Jaanong Kobete a gana ka bogosi ka e le ene yo o nang e le kgosana ya batlabani ga rragwe a sa ntse a phela, mme e le wa lapa le le potlana.

Erile go ntse jalo ge banna ba gakolla Mafodi ga iwa letsholo. Ga bolaiwa, ga bolaiwa dithutlwa tsa dipoo, le diphofu tsa dipoo le dinare tsa dipoo ga apewa ditlhako tsa tsona, tsa somelwatsa omisiwa tsa katelwa ka dikgetse tsa rwalwa tsa isiwa Bopedi kwa go Mmalekutu. A fitlha a di bontshiwa ga thwe: "Bona! Kobete ga agana ka bogosi ga ga Mafodi jaana o lengwa ke dikgomo tsa Baphalane tse o bonang ditlhako tsa tsona fa".

Mmalekutu ga a bona ditlhako tseo tsa dipologolo a mema ditshaba a tla go fetsa Baphalane mme a tlhomamisa Mafodi kgosi. Kobete a tshabela kwa Mmaleoko kwa go neng go agile baga laka pele Mafodi a sala a busa setlhophanyana se se setseng. Kobete ga a fitlha koo a raya ba ga laka a re: "Baphalane ba fedile, ba feditswe ke Mmalekutu. Tlayang le itseele lefatshe la bona e nne la lona". Ka nnete ba dira jalo ba bolaya Baphalane bagapa lefatshe la nna la bona go fitlha le kajeno e ntse e le lefatshe la ga laka.

17

17 cont.

Ya re matoditodi a a setseng ebong bana ba ga Mafodi, ba tshabela
kwano morago kwa thabaneng ya ga Modise a ga Mogope. Ke gona koo
ba agileng teng le kajeno.

END.S. 385.